

Länsstyrelsen
Värmland

Svartån, sträckan mellan Bosjön och Grässjön, Hagfors och Filipstads kommun

Huvudavrinningsområde 108.

Strömmande sträcka i Svartån.

Projektområde

Svartåns naturreservat ligger mellan Bosjön i Filipstads kommun och Grässjön i Hagfors kommun. Vattendraget är ca 28 km och reservatsområdet omfattar 761 ha och avrinningsområdet vid utloppet i Grässjön är 193 km². Naturreservatet ligger till största delen inom Brattforshedens naturvårdsområde och tillika Natura 2000-område. Tillrinningsområdet är ett av länets största vattenområden som för närvarande inte regleras för vattenkraftproduktion. Avrinningsområdet domineras av skogsmark och har en sjöandel på 5 %. Medelvattenföringen i Svartån är 2,7 m³/s.

Svartån från Bosjön till Grässjön förändras i sin karaktär från strömmande, med lövskogsdominerade stränder, till lugnflytande och kraftigt meandrande, med barrskog utmed stränderna. Området är relativt myrfattigt och vattnet är mycket klart. Svartån rinner till största delen genom isälvssand och på flera ställen syns den mäktiga nedskärningen i sandlagret tydligt. Det pågår en ständigt erosions- och sedimentationsprocess längs stränderna som skapar viktiga

miljöer för bland andra insekter och fåglar. Strömstare, forsärta och sporadisk kungsfiskare förekommer. Svartåns sandstränder är viktiga miljöer för flera ovanliga och rödlistade insektsarter. Den omgivande skogen har en skyddsfunktion och är viktig ur naturvårdssynpunkt.

Svartån hyser bland annat strömstationär- samt sjövandrande öring, ål och den skyddsvärda arten flodpärlmussla. Förekomsten av flodkräfta var under slutet av 1990-talet riklig men under 2000-talet har en kraftig tillbakagång skett. Orsaken till detta är ej utredd. Vid de senaste provfisketillfällena fångades inga kräftor, men på grund av vattendragets längd och variation kan det inte uteslutas att det fortfarande finns lokaler med flodkräftor kvar.

Hoten mot naturvärdena i och längs Svartån utgörs i huvudsak av tidigare flottledsrensningar och kvarvarande dammar, modernt skogsbruk, illegal utplantering av signalkräftor samt igenväxning av de öppna sandmiljöerna.

Orsak till åtgärder

Flodpärlmusslans population i Svartån är svag och antalet funna individer har varierat kraftigt genom åren. Tätheterna av öring i Svartån har sedan 1997 inventerats ungefär vartannat år på två lokaler. Fångsterna av årsungar (0+), vilka är viktiga för flodpärlmusslans reproduktion, har under de senaste tio åren varierat mellan noll och 6 individer/100m². I vattendrag med livskraftiga populationer av flodpärlmussla bör tätheterna av årsungar (0+) stabilt överstiga 5 individer/100m².

Längs Svartån finns hyttruiner, dammar och andra industrilämningar från tidig järnhantering under 1600 – 1800 talen. I början på 1900-talet nyttjades vattnet till elkraftproduktion. Kraftverket lades ner i mitten på 1950-talet. Sträckan mellan Bosjön och Forshyttan har nyttjats som flottningsled under perioden 1920 – 1969 och är påverkad av rensning, kanalisering, timmerskoning, sprängning och stängning av sidofårar. Resterna/effekterna efter de historiska verksamheterna kvarstår och har kraftigt påverkat vattenmiljön vilket kan förklara de svaga populationerna av både öring och flodpärlmussla. Det finns tre artificiella vandringshinder som är definitiva för fisk och andra vattenlevande organismer.

Svartån har i perioder uppvisat försurningspåverkan och för att stabilisera pH inleddes 1986 kalkning av uppströms liggande vatten.

Motiv för kalkningen är flodpärlmussla, flodkräfta och öring. Svartån är försurningspåverkad varför man 1986 inledde kalkning av uppströms liggande vatten. Under 2013 installerades en kalkdoserare i Svartån, nedströms Bosjöns utlopp, för att effektivisera kalkningen och ge en jämnare vattenkemi i vattendraget.

Vad vill vi förbättra?

Målet är att i möjligaste mån återställa Svartåns naturliga morfologiska och hydromorfologiska tillstånd för att skapa bättre livsmiljöer för vattendragslevande arter. För att säkra fortlevnaden bör tätheterna av flodpärlmussla och öring öka så att de uppfyller kriterierna för livskraftiga bestånd. Detta ska delvis ske genom att återskapa lämpliga biotoper för öring och flodpärlmussla samt skapa förutsättningar för en lyckad reproduktion för öring och goda livsbetingelser för öringens årsyngel och därmed dess överlevnad.

I vattendrag med livskraftiga populationer av flodpärlmussla bör tätheterna av årsungar (0+) överstiga 5 individer/100m². Med tanke på Svartåns potential och historiska öringpopulation är målet att öringen, framförallt inom de delar som hyser flodpärlmusslor, bör/ska uppvisa stabila tätheter på mellan 15–20 årsungar (0+) per 100 m², efter genomförda åtgärder.

Planerade åtgärder och aktiviteter

Vi avser genomföra:

- Framtagande av plan för biotopvårdsåtgärder
- Återställande biotopvård på sträckor där Svartån bär spår av flottningsrensning, framför allt i anslutning till lokaler med flodpärlmussla. Biotopvårdsåtgärderna ska utgöras av återutläggning av uppschaktat sten- och blockmaterial, uppluckring av bottnar, ev. tillförsel av lekgrus samt utläggning av död ved.
- Fri vandringsväg mellan Grässjön och Bosjön genom att skapa passage vid de tre dammar som idag utgör definitiva vandringshinder
- Efter genomförda biotopvårdsåtgärder och för att optimera reproduktionen av flodpärlmussla ta fram en plan för att eventuellt omlokalisera flodpärlmusslor inom vattendraget
- Genomföra en utredning av igenläggning av diken från bland annat Vastaåsmossen samt genomföra åtgärden

- Utredning/undersökning om flodkräfta finns kvar i systemet och/eller om det skett illegala utplanteringar av signalkräfter
- Om flodkräftor förekommer, eller saknas men så även signalkräfter, ska en plan upprättas kring förutsättningarna för stödutsättning/återintroduktion.

Planerad uppföljning

Genomförda åtgärder kommer att följas upp genom särskilt framtaget provtagningsprogram. Bland annat kommer el- och kräftprovfisken att utföras men även eDNA-undersökningar och vattenkemiska mätningar.

I samverkan med

Projektet sker i samverkan med berörda kommuner, Alsters-Lungens FVOF, Lidsjöns-Grässjöns FVOF, förvaltningsorganet Klarälvens fiskeråd samt Klarälvens vattenråd.

Länkar

[Bildandet av Svartåns Naturreservat, Filipstads och Hagfors kommun, pdf](#)

Kontaktuppgifter till Länsstyrelsen

Kontakta oss via e-post varmland@lansstyrelsen.se, postadress Länsstyrelsen Värmland, 651 86 Karlstad, eller ring vår växel 010-224 70 00.

Vår webbadress är lansstyrelsen.se/varmland.